

Wykład Młodzież w sieci

Materiały:

- Raport z badania Nastolatki 3.0
<https://www.nask.pl/pl/o-nask/eksperti-nask/publikacje-naukowe/688,Raport-z-badania-Nastolatki-30.html>
- Artykuł "Jak cytować"
http://www.eporady24.pl/jak_cytowac__zeby_nie_byc_posadzonym_o_plagiat_pytania,17,57,1623.html
- Prawa wyłączne
- <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/prawa-wylaczone-tworcy-i-uzytkowicy/>
- Osobiste prawa autora -
<http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/osobiste-prawa-autora/>
- Wolne licencje - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/>
- Dozwolony użytek - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzYTEK/>

Współczesna młodzież spędza w sieci dużo czasu. Z badania "Nastolatki 3.0" przeprowadzonego w 2016 przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową we współpracy z Fundacją Pedagogium i Ośrodkiem Sondaży Społecznych Opinia wynika, że w domu codziennie z internetu korzysta 93,4% badanych, a około 30% nastolatków pozostaje on-line niemal stale i wszędzie.

Dla młodzieży internet to przede wszystkim środek komunikacji ze znajomymi i źródło rozrywki. 94,6% nastolatków posiada swoje profile w serwisach społecznościowych. Badani najczęściej publikują na nich swoje zdjęcia i filmy i nie zawsze dbają o to, aby miało do nich dostęp tylko ograniczone grono ludzi, których naprawdę znają i którym ufają. Często też spotykają się z przemocą wobec siebie i swoich znajomych. Najczęściej są to wyzwiska, poniżanie i ośmieszanie. Niestety prawie połowa nie informuje o tym nikogo.

Bezpieczeństwo w internecie

Internetowe zagrożenia są różnorodne. Mogą się wiązać z:

- z niewłaściwymi lub szkodliwymi treściami,
- z niebezpiecznymi osobami, które będą się chciały z nimi kontaktować w internecie,
- z niebezpiecznymi działaniami, jakie mogą sami podejmować, a które mogą mieć dla nich przykre konsekwencje.

To bardzo szeroki temat. Ponieważ jednak prawie wszystkie nastolatki mają profile w serwisach społecznościowych, zaczniemy od tego tematu.

Powinniśmy zdać sobie sprawę, że bezpieczeństwo młodych ludzi w dużym stopniu zależy od ich zachowań. Warto, aby każdy z użytkowników/użytkowniczek internetu zastanowił/a się:

- Czy zna swoich znajomych?
- Kto może obejrzeć to, co zamieścił/a na portalu społecznościowym?
- Czy kontroluje to, czym się dzieli w sieci?
- Jak wygląda jego/jej profil?
- W jaki sposób korzysta z listy swoich znajomych?
- Czy wie, w jaki sposób zdezaktywować konto na Facebooku?

Szczegółowe informacje, jak bezpiecznie i odpowiedzialnie zachowywać się w sieci znaleźć można w materiale przygotowanym przez Saferinternet

https://www.edukacja.fdds.pl/5e6908a4-6b82-4aaf-9cf8-6ea5082fe630/Extras/do_the_check-broszura.pdf

Cyberprzemoc to przemoc z wykorzystaniem internetu i narzędzi elektronicznych, to działania, które - nie pozostawiając fizycznych śladów - krzywdzą emocjonalnie drugą osobę, jak np.:

- ośmieszanie, obrażanie, straszenie, nękanie czy poniżanie kogoś za pomocą Internetu lub telefonu komórkowego
- podszywanie się pod kogoś w portalach społecznościowych, na blogach, wiadomościach e-mail lub komunikatorach
- włamanie się na czyjeś konto (np. pocztowe, w portalu społecznościowym, konto komunikatora)
- publikowanie oraz rozsyłanie filmów, zdjęć, albo informacji, które kogoś kompromitują
- tworzenie obrażających kogoś stron internetowych lub blogów
- pisanie obraźliwych komentarzy na forach, blogach, portalach społecznościowych.

W przypadku cyberprzemocy OBSERWATOR jest jeszcze bardziej narażony na efekt gapia niż w przypadku przemocy bezpośredniej. Oprócz:

- strachu przed prześladowaniem,
- stwierdzenia, że inni nic nie robią, więc dlaczego ja mam przerwać nękanie,
- przekonania, że interwencja to nie moja odpowiedzialność.

Istotne znaczenie ma to, że ofiary nie widać. Ani sprawcy, ani obserwatorzy nie stają na przeciwko cierpiącego człowieka, nie widzą jego/jej też, bezradności, wstydu, upokorzenia, strachu czy gniewu.

Dorostych powinni potraktować to zjawisko z powagą - zgłaszać nieodpowiednie treści, raportować przykłady cyberprzemocy, próbować dotrzeć do osób zastraszanych, pokazywać młodym ludziom, że mogą wiele zrobić:

- nie przysyłać dalej ośmieszających wiadomości,
- okazać wsparcie osobie pokrzywdzonej,
- zaproponować jej kontakt z telefonem zaufania dla dzieci i młodzieży np. 116 111 lub skontaktować się z tymi numerami osobiście, aby dowiedzieć się, co można zrobić,
- powiadomić o danym przypadku zaufaną osobę dorosłą.

Warto też rozwijać u młodzieży empatię. Ludzie bardziej empatyczni w tzw. realu są w stanie bardziej wczuć się w sytuację ofiary i pomóc jej.

<https://116111.pl/problemy/czym-jest-cyberprzemoc,aid,53>

Ważne informacje dotyczące uczciwości i praw w internecie

1. Wolne licencje – Prawa majątkowe działają tak, że twórca musi za każdym razem wyrazić zgodę na wykorzystanie jego utworu. W wielu sytuacjach jest to niepraktyczne i niepotrzebne. Każdy twórca może samodzielnie określać rodzaj współpracy ze swoim odbiorcą. Współpraca ta polega na ustaleniu, w jakim zakresie odbiorca-użytkownik korzystać będzie za zgodą twórcy z jego utworu.

Prawa użytkowników według Definicji Wolnych Dóbr Kultury:

1. Dostęp – możliwość zapoznania się i odtwarzania.
2. Rozpowszechnianie – dzielenie się z innymi.
3. Adaptacja – twórcze przetworzenie, tworzenie utworów zależnych.
4. Rozpowszechnianie adaptacji – dzielenie się efektami własnej twórczej pracy.

Wolna licencja to mechanizm prawny, który pozwala na przekazanie użytkownikom prawa do nieograniczonego korzystania z utworu. Dzięki wolnej licencji można podważyć monopol autorski, który zawiera się w zdaniu: „Wszelkie prawa zastrzeżone” (all rights reserved). W ten sposób pozwalamy innym korzystać ze swojej twórczości bez konieczności pytania nas nieustannie o zgodę. Oczywiście twórca zachowuje podstawowe prawa, takie jak rozpoznanie autorstwa. Na co dzień spotykamy się z materiałami publikowanymi na wolnych licencjach. Dzięki nim może się rozwijać np. Wikipedia – największa encyklopedia na świecie.

Dwie najbardziej znane wolne licencje to CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa) i CC BY-SA (Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach). Zezwalają one na swobodne wykorzystanie, rozpowszechnianie i udostępnianie utworów. Licencja CC BY-SA nakłada przy tym dodatkowy warunek – jeśli stworzysz nowy utwór, wykorzystując/inspirując się utworem zaczerpniętym z licencji CC BY-SA, również musi być on opublikowany na tej samej licencji.

Udostępniając utwory na wolnej licencji, jako twórca masz gwarancję, że utwór będzie podpisany twoim nazwiskiem. Użytkownikom pozwalasz na kopiowanie i rozpowszechnianie oraz wykorzystywanie i zmienianie twojego dzieła.

Zawsze opisuj swoje dzieło: imię i nazwisko lub pseudonim, rodzaj licencji. Jeśli korzystasz z czyjegoś dzieła, również musisz dokładnie je opisać: imię i nazwisko lub pseudonim autora, źródło, czyli gdzie znalazłeś wykorzystywany utwór, oraz rodzaj licencji.

Pełny scenariusz znajduje się pod linkiem: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/>

Tekst: Joanna Ruta Baranowska

Scenariusz: Weronika Paszewska

Konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc

Licencja: [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#)

2. Dozwolony użytek – W świetle prawa autorskiego z utworów innych osób możesz korzystać jedynie za ich zgodą. Są jednak pewne czynności, które takiej zgody nie wymagają. Nazywamy je dozwolonym użytkowaniem. Na tej zasadzie wszyscy korzystamy z

książek w bibliotekach, oglądamy dzieła sztuki w muzeach oraz szukamy materiałów w archiwach. Bez zgody autora możesz także:

- cytować
- kopiować
- ściągać z internetu
- rozpowszechniać wśród rodziny i znajomych

Cytat to fragment utworu (nie może przekraczać 50% twojego utworu), który zamieszczasz w swoim dziele w sposób wyróżniony – np. poprzez cudzysłów. Może to być część opowiadania w wypracowaniu albo krótki fragment ulubionego teledysku wmontowany do filmu. Krótkie utwory można cytować w całości. Cytat zawsze powinien mieć uzasadnienie i być osadzony w odpowiednim kontekście. Konieczne jest opisanie cytatu, czyli podaniu autora i tytułu.

Możesz kopiować utwory, ale ich rozpowszechnianie jest dozwolone tylko wśród rodziny i znajomych, czyli możesz skopiować piosenkę przyjacielowi, ale nie możesz zamieścić jej w internecie, gdzie dostęp do niej będą mieli wszyscy. Nie wolno też wykorzystywać utworów bez pozwolenia w celach komercyjnych, czyli zarabiać na nich.

Ściąganie z internetu jest legalne. Nie wolno udostępniać dzieł innych twórców w sieci, ale ściąganie ze stron lub za pomocą różnych programów jest dozwolonym użyciem.

Uwaga! Programy **P2P** takie jak **BitTorrent** jednocześnie pobierają i udostępniają informacje. Dlatego nie wolno ich wykorzystywać do utworów pod ochroną praw autorskich. Wolno z nich korzystać tylko do dzielenia się utworami z domeny publicznej lub opublikowanymi na wolnych licencjach.

Wiele instytucji np. szkoły, biblioteki czy prasa, posiada dodatkowe uprawnienia dozwolonego użytku. W szkołach podczas lekcji możecie używać wszystkich materiałów, także tych pod ochroną praw autorskich, za darmo i bez konieczności uzyskania pozwolenia.

Pełny scenariusz: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzytek/>

Tekst: Joanna Ruta Baranowska

Scenariusz: Weronika Paszewska

Konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc

Licencja: [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0.](#)

